

GVERNUL ROMÂNIEI
PRIMUL – MINISTRU

NR. 1876 /DPSS
DATA 06.10.2016

PARLAMENTUL ROMÂNIEI
SĂLA DE ȘEDINȚĂ
490/17.10.2016

Domnule președinte,

În conformitate cu prevederile art. 111 alin. (1) din Constituție, Guvernul României formulează următorul

PUNCT DE VEDERE

referitor la *propunerea legislativă pentru completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul Penal*, inițiată de domnul senator independent Mihai Alfred Laurențiu Antonio (**Bp. 261/2016**).

I. Principalele reglementări

Această inițiativă legislativă are ca obiect de reglementare completarea *Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, cu modificările și completările ulterioare*, cu un nou articol, art. 152¹, prin care să se instituie o nouă cauză de înlăturare a răspunderii penale denumită "*regretul efectiv*".

II. Observații

1. Din punct de vedere lingvistic, evocăm definiția regretului, potrivit Dicționarului Explicativ al Limbii Române: "*REGRÉT, regrete, s. n. Părere de rău cauzată de pierderea unui lucru sau a unei ființe, de o nereușită sau de săvârșirea unei fapte nesocotite*".

Față de înțelesul noțiunii de regret în limba română, apreciem că acesta poate fi numai "*efectiv*", regretul vizând, cu precădere, atitudinea subiectivă și intrinsecă a unei persoane. Regretul poate fi dedus din circumstanțele exterioare, din manifestările persoanei, însă în măsura în care acest lucru nu

poate fi realizat, nu se poate susține că regretul nu a fost efectiv, ci că acesta a lipsit.

Pe cale de consecință, nu poate fi acceptată introducerea unei astfel de noțiuni în materia dreptului penal substanțial, în condițiile unei evidente lipse de previzibilitate.

2. Prezenta propunere legislativă ignoră prevederi deja în vigoare în Codul penal, care permit valorificarea unei conduite conforme, de "regret efectiv" a participantului la săvârșirea infracțiunii.

Astfel, potrivit art. 51 din Codul penal – Împiedicarea săvârșirii infracțiunii, "*Participantul nu se pedepsește dacă, înainte de descoperirea faptei, denunță săvârșirea infracțiunii, astfel încât consumarea acesteia să poată fi împiedicată, sau dacă împiedică el însuși consumarea infracțiunii.*"

Așa cum se poate observa, *de lege lata*, împiedicarea săvârșirii infracțiunii are drept efect neaplicarea unei pedepse și nu înlăturarea răspunderii penale, întrucât potrivit regulilor generale în materia infracțiunii, astfel cum acestea sunt expuse pe larg în cuprinsul părții generale a Codului penal, fapt comisă de către o persoană constituie infracțiune, ceea ce ar trebui evitată fiind pedepsirea persoanei, nu înlăturarea, în absența uneia dintre cauzele justificative sau de neimputabilitate¹, a caracterului penal al infracțiunii.

Mai mult decât atât, prin art. 75 din Codul penal, se poate observa că legislația națională ia în considerare și latura subiectivă a persoanei, prin reglementarea posibilității reținerii unor circumstanțe atenuante, al căror efect constă în reducerea cu o treime a limitelor speciale ale pedepsei prevăzute de lege pentru infracțiunea săvârșită.

Astfel, următoarele împrejurări constituie circumstanțe atenuante legale:

- a) săvârșirea infracțiunii sub stăpânirea unei puternice tulburări sau emoții, determinată de o provocare din partea persoanei vătămate, produsă prin violență, printr-o atingere gravă a demnității persoanei sau printr-o altă acțiune ilicită gravă;
- b) depășirea limitelor legitimei apărări;
- c) depășirea limitelor stării de necesitate.
- d) acoperirea integrală a prejudiciului material cauzat prin infracțiune, în cursul urmăririi penale sau al judecării, până la primul termen de judecată, dacă făptuitorul nu a mai beneficiat de această circumstanță într-un interval de 5 ani anterior comiterii faptei. Circumstanța atenuantă nu se aplică în

¹ Potrivit art. 15 din Codul penal, "*Infracțiunea este fapta prevăzută de legea penală, săvârșită cu vinovăție, nejustificată și imputabilă persoanei care a săvârșit-o.*"

cazul săvârșirii următoarelor infracțiuni: contra persoanei, de furt calificat, tâlhărie, piraterie, fraude comise prin sisteme informatice și mijloace de plată electronice, ultraj, ultraj judiciar, purtare abuzivă, infracțiuni contra siguranței publice, infracțiuni contra sănătății publice, infracțiuni contra libertății religioase și respectului datorat persoanelor decedate, contra securității naționale, contra capacității de luptă a forțelor armate, infracțiunilor de genocid, contra umanității și de război, a infracțiunilor privind frontiera de stat a României, a infracțiunilor la legislația privind prevenirea și combaterea terorismului, a infracțiunilor de corupție, infracțiunilor asimilate infracțiunilor de corupție, a celor împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene, a infracțiunilor privitoare la nerespectarea regimului materiilor explozive, materialelor nucleare sau al altor materii radioactive, privind regimul juridic al drogurilor, privind regimul juridic al precursorilor de droguri, a celor privind spălarea banilor, privind activitățile aeronautice civile și cele care pot pune în pericol siguranța zborurilor și securitatea aeronautică, privind protecția martorilor, privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii, a celor privind traficul de organe, țesuturi sau celule de origine umană, privind prevenirea și combaterea pornografiei și a celor la regimul adopțiilor.

De asemenea, pot constitui circumstanțe atenuante judiciare:

- a) eforturile depuse de infractor pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii;
- b) împrejurările legate de fapta comisă, care diminuează gravitatea infracțiunii sau pericolozitatea infractorului.

După cum se poate lesne observa, acoperirea integrală a prejudiciului material cauzat prin anumite infracțiuni, eforturile depuse de infractor pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii și împrejurările legate de fapta comisă, care diminuează gravitatea infracțiunii sau pericolozitatea infractorului sunt deja reglementate în legislația națională, instanța de judecată fiind cea chemată să le aplice sau să aprecieze cu privire la reținerea acestora, așa încât și din acest motiv nu se impune completarea Codului penal în sensul propus de inițiator.

3. Evidențiem faptul că elementele propuse de către inițiator a fi incluse în condițiile "*regretului efectiv*" se regăsesc deja printre criteriile generale de individualizare a pedepsei, reglementate la art. 74 alin. (1) din Codul penal:

”(1) Stabilirea duratei ori a cuantumului pedepsei se face în raport cu gravitatea infracțiunii săvârșite și cu periculozitatea infractorului, care se evaluează după următoarele criterii:

- a) împrejurările și modul de comitere a infracțiunii, precum și mijloacele folosite;*
- b) starea de pericol creată pentru valoarea ocrotită;*
- c) natura și gravitatea rezultatului produs ori a altor consecințe ale infracțiunii;*
- d) motivul săvârșirii infracțiunii și scopul urmărit;*
- e) natura și frecvența infracțiunilor care constituie antecedente penale ale infractorului;*
- f) conduita după săvârșirea infracțiunii și în cursul procesului penal;*
- g) nivelul de educație, vârsta, starea de sănătate, situația familială și socială.”*

4. De asemenea, analiza instituțiilor alternative la executarea efectivă a unei pedepse privative de libertate (renunțarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, liberarea condiționată) evidențiază îndeplinirea unor condiții fără de care acestea nu pot fi aplicate, condiții similare cu cele propuse de către inițiator; spre exemplu, eforturile depuse de acesta pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii, îndeplinirea integrală a obligațiilor civile stabilite prin hotărârea de condamnare, afară de cazul când dovedește că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească.

De altfel, propunerea legislativă nu face referire la situația în care infractorul, de bună credință fiind, nu poate, în mod obiectiv, să achite prejudiciul (fie în integralitate, fie parțial).

5. Textul propus este incomplet, în condițiile în care la alin. (5) se menționează faptul că valoarea prejudiciului este stabilită prin hotărâre judecătorească, fără a fi creată și procedura prin care se realizează acest lucru, care instanță este competentă (cea penală, cea civilă), cum anume se realizează efectiv judecata (instanța va judeca numai partea civilă care interesează prejudiciul menționat, fără a se pronunța cu privire la celelalte elemente ce formează latura civilă și fără a pune în discuție vinovăția persoanei).

De asemenea, nu se precizează momentul până la care poate interveni *”regretul efectiv”*, efectele pe care le are asupra celorlalți participanți la săvârșirea infracțiunii.

Totodată, anexăm și adresa Consiliului Superior al Magistraturii nr. 14808/30.09.2016.

III. Punctul de vedere al Guvernului

Având în vedere considerentele menționate la pct. II, **Guvernul nu susține adoptarea acestei inițiative legislative.**

Cu stimă,

Dacian CIOLOȘ

**Domnului senator Călin-Constantin-Anton POPESCU-TĂRICEANU
Președintele Senatului**

5212/2016

*"Consiliul Superior al Magistraturii
este garantul independenței justiției"
(art. 133 alin. 1 din Constituție,
republicată)*

Nr. 14808/2016

30.09.2016

Nr. 9415	ID.R.P.
Data 03.10.2016	

Domnului Ciprian Bucur
Ministru delegat - Departamentul pentru Relația cu Parlamentul

Stimate domnule ministru,

Ca urmare a adresei dumneavoastră nr. 6723D/DRP din 24.06.2016, prin care ați transmis Consiliului Superior al Magistraturii propunerea legislativă pentru completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, înregistrată la Biroul permanent al Senatului sub nr. Bp. 261/2016, în vederea exprimării unui punct de vedere, vă comunicăm că aceasta a fost analizată în ședința din 13.09.2016 a Comisiei nr. 1 – „Independența și responsabilizarea justiției, eficientizarea activității acesteia și creșterea performanței judiciare; Integritatea și transparența sistemului judiciar”.

Comisia a apreciat că nu se impune completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, în sensul introducerii unei noi cauze de înlăturare a răspunderii penale, respectiv regretul efectiv.

S-a avut în vedere că, potrivit expunerii de motive, această propunere de reglementare este motivată prin necesitatea de adaptare la noile tendințe ale politicii penale europene și internaționale, care a abordat modelul justiției reparatorii sau restaurative.

Comisia a apreciat, însă, că propunerea legislativă vizând introducerea regretului efectiv ca o nouă cauză de înlăturare a răspunderii penale nu răspunde modelului de justiție reparatorie sau restaurativă.

Astfel, Rezoluția 2002/12 a Organizației Națiunilor Unite privind Principiile fundamentale privind utilizarea programelor restaurative în materie penală conține unele precizări conceptuale referitoare la termenii utilizați atunci când se face referire la justiția restaurativă, condițiile de utilizare a programelor de justiție restaurativă, principii și standarde de implementare a practicilor de justiție restaurativă și recomandări privind dezvoltarea programelor de justiție restaurativă.

În Capitolul I din Anexa Rezoluției sunt definiți termeni precum: programul de justiție restaurativă, procesul restaurativ, rezultatul restaurativ, părțile, mediatorul.

Programul de *justiție restaurativă* este definit ca fiind „orice program care folosește procese restaurative și caută să obțină rezultate restaurative” (art. 1 din Anexa la Rezoluția 2002/12 a Organizației Națiunilor Unite).

Prin *proces restaurativ* se înțelege „orice proces în care victima și infractorul, și, când este cazul, orice alte persoane sau membri ai comunității afectați de infracțiune, participă

Adresa: București, Calea Plevnei, Nr. 141 B, Sector 6, cod 06110

Tel: 311 69 00; Fax: 311 69 01

Web: www.csm1909.ro

"Consiliul Superior al Magistraturii
este garantul independenței justiției"
(art. 133 alin. 1 din Constituție,
republicată)

împreună în mod activ la rezolvarea problemelor create de infracțiune, în general cu ajutorul unui mediator. Procesele restaurative includ: medierea, reconcilierea, conferința și cercurile de verdict" (art. 2 din Anexă).

Același document menționează că „*rezultatul restaurativ* reprezintă un acord la care s-a ajuns ca urmare a unui proces restaurativ. Rezultatele restaurative includ răspunsuri și programe ca reparația, restituirea și munca în folosul comunității, în scopul întâlnirii nevoilor individuale și colective, al responsabilităților părților și al reintegrării victimei și infractorului" (art. 3 din Anexă).

Ultimul capitol al Rezoluției conține recomandarea ca la nivelul fiecărui stat să se dezvolte strategii de implementare a programelor de justiție restaurativă, dar și activități de evaluare periodică a programelor de justiție restaurativă astfel încât acestea să răspundă mai bine nevoilor părților implicate în procesul restaurativ.

În cadrul Congresului al XI-lea al Organizației Națiunilor Unite cu tema „Prevenirea crimei și justiția penală”, desfășurat la Bangkok, în perioada 18 - 22 aprilie 2005 au fost discutate și unele aspecte referitoare la modelul justiției restaurative, fiecare dintre participanți subliniind importanța reformării sistemului penal și prin implementarea ideilor justiției restaurative. Promovarea justiției restaurative ca alternativă la sistemul penal tradițional, adoptarea principiilor ONU privind justiția restaurativă la nivelul programelor naționale, integrarea în cadrul practicilor de justiție restaurativă a metodelor tradiționale de rezolvare a conflictelor utilizate de către grupurile de indigeni au fost alte idei care au fost dezbătute în cadrul secțiunii referitoare la justiția restaurativă.

De asemenea, utilizarea modelului de justiție restaurativ, atunci când situația permite acest lucru, este sugerată și în Recomandarea R(99)19 a Consiliului Europei privind medierea în materie penală.

Prin urmare, procesul de justiție restaurativ este orientat spre satisfacerea nevoilor victimei, accentul punându-se pe repararea răului produs între infractor și victimă, și poate între infractor și comunitatea largă. *Acest proces este caracterizat de dialog și negociere între părți.*

Are loc, astfel, o reconsiderare a poziției victimei, dându-i acesteia posibilitatea de a-și exprima părerea despre agresiunea suferită și despre modalitatea concretă de a repara a prejudiciului.

În ceea ce privește reglementarea justiției restaurative la nivelul țărilor menționate în expunerea de motive, Comisia a reținut că cele mai frecvente practici de justiție restaurativă pe teritoriul Statelor Unite ale Americii sunt: „reparația (practicată în 41 de state, 82% din state), munca în folosul comunității (39 de state, 78%), medierea (36 de state, 72%), servicii oferite victimelor (16 state, 32%), conferințele familiale (12 state, 24%), consiliile de reparație (11 state, 22%)”.

În ceea ce privește tipurile de programe de justiție restaurativă derulate în Canada, la nivelul acestui stat există trei tipuri de astfel de programe, și anume: medierea sau

Adresa: București, Calea Plevnei, Nr. 141 B, Sector 6, cod 06110

Tel: 311 69 00; Fax: 311 69 01

Web: www.csm1909.ro

*"Consiliul Superior al Magistraturii
este garantul independenței justiției"
(art. 133 alin. 1 din Constituție,
republicată)*

reconcilierea victimă - delincvent, conferințele cu grupurile familiale și consiliile (consiliile de determinare a pedepsei, cercurile de vindecare, cercurile de liberare etc.)".

În sistemele de justiție din Noua Zeelandă și Australia, principiile de justiție restaurativă ocupă un rol central, conferințele familiale reprezentând modalitatea tipică în care sunt tratate cazurile cu minori, iar începând din 1995 (Noua Zeelandă) și 1997 (Australia) acestea se organizează și pentru infractorii adulți.

În Franța, justiția restaurativă se realizează prin intermediul medierii între victimă și infractor, articolul 41(6) din Codul de procedură penală, intrat în vigoare în ianuarie 1993, stipulând că procurorul poate să se pronunțe înainte de a dispune punerea în mișcare a acțiunii penale și cu acordul părților și să decidă asupra aplicării medierii, dacă i se pare că medierea va duce la repararea prejudiciului cauzat victimei și la reabilitarea autorului faptei.

În România, modelul justiției restaurative a fost adoptat prin reglementarea medierii în cauzele penale, aspecte ce se regăsesc în cuprinsul art. 67-70 din Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, cu modificările și completările ulterioare.

Deși regretul efectiv - cauză de înlăturare a răspunderii penale, astfel cum a fost propus în proiectul de act normativ, presupune repararea prejudiciului cauzat de infracțiune, totuși aceasta nu este consecința unui dialog/unei negocieri între părți, ci depinde exclusiv de voința infractorului, nefiind propus a se reglementa și posibilitatea victimei infracțiunii de a-și exprima părerea despre agresiunea suferită și despre modalitatea concretă de a repara prejudiciului.

Or, Directiva 2012/29/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2012 de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității și de înlocuire a Deciziei-cadru 2001/220/JAI a Consiliului subliniază necesitatea ca Statele Membre să asigure un rol real și adecvat victimelor în cadrul sistemului de justiție penală.

Comisia a apreciat, astfel, că propunerea legislativă vizând introducerea regretului efectiv ca o nouă cauză de înlăturare a răspunderii penale nu răspunde unui model consacrat de justiție reparatorie sau restaurativă, cum se menționează în expunerea de motive.

Pe de altă parte, potrivit textului propus, pentru a fi incidentă această cauză de înlăturare a răspunderii penale, persoana care a săvârșit infracțiunea trebuie să îndeplinească cumulativ următoarele condiții:

- a săvârșit pentru prima oară o infracțiune;
- denunță comiterea infracțiunii;
- își recunoaște vinovăția;
- contribuie în mod efectiv la descoperirea faptei;
- repară prejudiciul cauzat de infracțiune sau compensează valoarea prejudiciului în alt mod;

Adresa: București, Calea Plevnei, Nr. 141 B, Sector 6, cod 06110

Tel: 311 69 00; Fax: 311 69 01

Web: www.csm1909.ro

[REDACTED]

- contribuie la stabilirea împrejurărilor săvârșirii acesteia și aflarea adevărului.
Totodată, e necesar ca de la momentul săvârșirii infracțiunii să se fi consumat cel mult 2/3 din termenul de prescripție a răspunderii penale.

Or, *de lege lata* aceste elemente, chiar dacă nu reprezintă cauze de înlăturare a răspunderii penale, constituie repere importante de individualizare a pedepselor.

Astfel, potrivit art. 74 alin. (1) lit. f) din Codul penal, *„Stabilirea duratei ori a cuantumului pedepsei se face în raport cu gravitatea infracțiunii săvârșite și cu pericolozitatea infractorului, care se evaluează după următoarele criterii:*

.....
f) conduita după săvârșirea infracțiunii și în cursul procesului penal.”

Potrivit acestui criteriu general de individualizare a pedepsei, instanța de judecată va trebui să ia în seamă, pe de o parte, conduita infractorului după săvârșirea infracțiunii, iar, pe de altă parte, conduita acestuia în cursul procesului penal.

Privitor la conduita infractorului după săvârșirea infracțiunii, organul judiciar trebuie să stabilească în ce măsură acesta a avut o atitudine pozitivă față de persoana vătămată (*a regretat față de aceasta sau față de alte persoane fapta săvârșită, a reparat paguba pricinuită prin comiterea faptei ori a recunoscut producerea pagubei și a dat asigurări credibile că o va repara sau, în ipoteza cauzării unei vătămări corporale, a acordat asistență victimei, încercând să înlăture starea de pericol creată pentru viața sau sănătatea acesteia etc.*) sau, dimpotrivă, o atitudine negativă. O influență asupra aprecierii pericolozității infractorului o va avea comportarea acestuia în cursul procesului penal prin *recunoașterea* sau, dimpotrivă, *negarea săvârșirii infracțiunii, prezentarea de bunăvoie la organele judiciare* ori *sustragerea acestuia, atitudinea față de eventualii participanți la săvârșirea infracțiunii etc.*

De asemenea, conform art. 75 alin. (1) lit. d) din Codul penal, constituie circumstanță atenuantă legală *„acoperirea integrală a prejudiciului material cauzat prin infracțiune, în cursul urmăririi penale sau al judecării, până la primul termen de judecată, dacă făptuitorul nu a mai beneficiat de această circumstanță într-un interval de 5 ani anterior comiterii faptei.* Circumstanța atenuantă nu se aplică în cazul săvârșirii următoarelor infracțiuni: *contra persoanei, de furt calificat, tâlhărie, piraterie, fraude comise prin sisteme informatice și mijloace de plată electronice, ultraj, ultraj judiciar, purtare abuzivă, infracțiuni contra siguranței publice, infracțiuni contra sănătății publice, infracțiuni contra libertății religioase și respectului datorat persoanelor decedate, contra securității naționale, contra capacității de luptă a forțelor armate, infracțiunilor de genocid, contra umanității și de război, a infracțiunilor privind frontiera de stat a României, a infracțiunilor la legislația privind prevenirea și combaterea terorismului, a infracțiunilor de corupție, infracțiunilor asimilate infracțiunilor de corupție, a celor împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene, a infracțiunilor privitoare la nerespectarea regimului materiilor explozive, materialelor nucleare sau al altor materii radioactive, privind regimul juridic al drogurilor, privind regimul juridic al precursorilor de droguri, a celor privind spălarea banilor, privind activitățile*

*"Consiliul Superior al Magistraturii
este garantul independenței justiției"
(art. 133 alin. 1 din Constituție,
republicată)*

[REDACTED]

aeronautice civile și cele care pot pune în pericol siguranța zborurilor și securitatea aeronautică, privind protecția martorilor, privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii, a celor privind traficul de organe, țesuturi sau celule de origine umană, privind prevenirea și combaterea pornografiei și a celor la regimul adopțiilor."

Totodată, potrivit art. 75 alin. (2) lit. a) din Codul penal, pot constitui circumstanțe atenuante judiciare *eforturile depuse de infractor pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii.*

Această circumstanță atenuantă judiciară înseamnă o „căință activă” a infractorului și poate consta, de exemplu, în *restabilirea situației anterioare, restituirea bunului sustras, plata de bunăvoie a unor despăgubiri bănești etc.*

Totodată, în cuprinsul art. 278-288 din Codul de procedură penală este reglementat *acordul de recunoaștere a vinovăției* ce are ca obiect recunoașterea comiterii faptei și acceptarea încadrării juridice pentru care a fost pusă în mișcare acțiunea penală și privește felul și quantumul pedepsei, precum și forma de executare a acesteia, respectiv felul măsurii educative ori, după caz, soluția de renunțare la aplicarea pedepsei sau de amânare a aplicării pedepsei.

Cu deosebită considerație,

**PREȘEDINTE,
Judecător Mircea Aron**

Adresa: București, Calea Plevnei, Nr. 141 B, Sector 6, cod 06110

Tel: 311 69 00; Fax: 311 69 01

Web: www.csm1909.ro